

การจัดการโดยองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทำให้ทราบว่า ในช่วงพ.ศ. 2462 นั้น กระทรวงกลาโหมเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบศาลหลักเมืองเป็นต้นมา จนกระทั่งพ.ศ. 2480 จึงได้ย้ายมาอยู่ในความดูแลของกรมเชื้อเพลิงซึ่งพบว่าหน่วยงานดังกล่าว มิได้เข้ามามีบทบาทรับผิดชอบอย่างใกล้ชิด จนกระทั่งพ.ศ. 2491 ที่องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกได้ทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลต่อ่นั้น ในระยะแรกยังคงสืบสานการดูแลในลักษณะเดิม จนถึงพ.ศ. 2503 จึงได้เริ่มเข้ามามีบทบาทรับผิดชอบอย่างใกล้ชิด จนส่งผลให้เกิดความเจริญภายในศาล ดังจะกล่าวถึงรายละเอียดต่อไป

การดูแลและจัดการ

ตามปกติการถวายบนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วยละครนั้น จะเป็นหน้าที่ของผู้บนในการจัดหาคณะละครมาแสดงถวาย ซึ่งการถวายละครแก่ที่ศาลหลักเมืองในระยะแรกคือก่อนพ.ศ. 2491 ก็ใช้วิธีดังกล่าว จนกระทั่งพ.ศ. 2491 เป็นต้นมา หลังจากที่ศาลหลักเมืองอยู่ภายใต้การดูแลขององค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ได้ให้ภาคเอกชนเข้ามาดำเนินการด้วยการเสนอของประมูลเงินรายได้ประจำปีในการดำเนินการหารายได้ ภายในศาลหลักเมืองให้แก่องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ผู้ที่เสนอราคาประมูลสูงสุดจะได้เข้ามาดำเนินการ อันได้แก่ การจัดจำหน่ายรูป เทียน ทอง ดอกไม้ ใบเซียมซี ละครแก่บน รวมถึงการจำหน่ายนก ปลา เต่า ให้ปล่อยด้วย

ต่อมาเมื่อพ.ศ. 2503 ทางองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกได้เปลี่ยนนโยบายเกี่ยวกับการเข้ามาดำเนินการต่างๆภายในศาล โดยยกเลิกวิธีการประมูลรูป

แบบเต็มแล้วหันมาดำเนินการเอง อันเนื่องมาจากความเอาใจใส่เปรียบของภาคเอกชน ที่มีต่อประชาชนและองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกเกี่ยวกับเงินรายได้ รวมถึงการขาดความเอาใจใส่ในการดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยต่างๆภายในศาล จึงทำให้ทางองค์การต้องเข้ามาดำเนินการ โดยจัดตั้งเป็นหน่วยงานเฉพาะกิจซึ่งมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบโดยตรงภายใต้ชื่อว่า "สำนักงานกิจการศาลหลักเมือง" ซึ่งทำหน้าที่ดูแลและดำเนินการภายในศาล เช่น จัดจำหน่ายรูป เทียน ทอง ดอกไม้ พวงมาลัย ผ้าสามสี เครื่องสังเวศครกแกบน เข็มชี่ น้ำมันตะเกียงบูชาพระประจำวัน เป็นต้น กิจการภายในศาลถูกจัดไว้เรียบร้อยเป็นสัดส่วน สะอาด และอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่เข้ามาสักการะอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของละครแกบน

ในแต่ละวัน ทางองค์การฯจะจัดเจ้าหน้าที่ออกตรวจดูแลความเรียบร้อยของคณะละครเพื่อให้เป็นไปตามกฎระเบียบที่วางไว้ เช่น จำนวนเครื่องดนตรี จำนวนนักดนตรีและรายชื่อให้ตรงตามที่แจ้งไว้ในสัญญา เช่น นักดนตรีประจำคณะนี้หรือไม่ จำนวนผู้แสดงและรายชื่อตรงกับชื่อผู้แสดงจริงหรือไม่ เรื่องที่ผู้แสดง เป็นต้น แต่ในปัจจุบันพบว่า การตรวจตราของเจ้าหน้าที่ขาดความเคร่งครัดในกฎระเบียบที่วางไว้ การตรวจสอบมิได้กระทำทุกวัน มีการอนุโลมผ่อนผันให้กับทางคณะละครอยู่เสมอ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ดังกล่าวขาดความรู้เกี่ยวกับการแสดงละคร จึงไม่สามารถแยกแยะความผิดปกติได้ รวมถึงมิได้ติดตามชมการแสดงอย่างสม่ำเสมอโดยตลอด จึงทำให้ขาดการควบคุมถึงคุณภาพของการแสดง แต่ก็มีได้หมายความว่าคุณภาพการแสดงละครแกบนจะลดลงไปอย่างเห็นได้ชัด เป็นเนืองขาดความเคร่งครัดเอาใจใส่ในการแสดงอย่างสม่ำเสมอ จึงเป็นจุดเริ่มของความเสื่อมในศิลปะการแสดง หากทางเจ้าหน้าที่ยังอนุโลมผ่อนผันและมองข้ามปัญหาเล็กๆที่เป็นส่วนสำคัญอันจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้ ฉะนั้นวิธีที่จะสามารถรักษาคุณภาพของการแสดงละครแกบนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุดและช้าที่สุดคือ การคัดเลือกคณะละครแกบนเพื่อแสดงประจำศาล เพื่อทำการเลือกสรรคณะที่มีคุณภาพทางการแสดงมากที่สุดมาแสดงประจำ

การคัดเลือกคณะละคร

การคัดเลือกคณะละครที่แสดงประจำสำนักงานกิจการศาลหลักเมืองนี้ ได้ทำการคัดเลือกครั้งแรกเมื่อปีพ.ศ. 2526 ซึ่งได้เชิญข้าราชการจากกองการสังคีต กรมศิลปากร เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือก ต่อมาในปีพ.ศ. 2533 ได้ทำการคัดเลือกอีกครั้งหนึ่งโดยเชิญข้าราชการจากกองการสังคีต กรมศิลปากร จำนวน 4 ท่าน ได้แก่ อาจารย์ปัญญา นิตยสุวรรณ นักวิชาการละครและดนตรี อาจารย์บงกช โนธิทอง งานเครื่องแต่งกาย อาจารย์ศักดิ์ คำศิริ งานดุริยางค์ไทย เข้าเป็นคณะกรรมการร่วมกับเจ้าหน้าที่ขององค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกอีก 5 ท่าน เป็นผู้ชี้ขาดการตัดสินคัดเลือก

เกณฑ์การตัดสินนั้นได้แบ่งย่อยไปตามกระบวนการแสดง อันได้แก่ ขั้นตอนการแสดง การเลือกเรื่องที่ใช้แสดง ศิลปะการรำ การเลือกใช้เพลงร้อง คุณภาพของผู้แสดง (ความสามารถทางการแสดงและไหวพริบปฏิภาณ) เครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี และวิธีการแสดงที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งในการคัดเลือกคณะละครเมื่อปีพ.ศ. 2533 มีคณะละครเข้าสมัครทั้งสิ้น 4 คณะคือ คณะวันดีนาฏศิลป์ คณะไทยศิริ คณะดาวหวันและคณะนงเยาว์นาฏศิลป์ แต่คัดเลือกให้เหลือเพียง 3 คณะเท่านั้น เมื่อคณะกรรมการได้ตัดสินเรียบร้อยแล้วได้เกิดปัญหาร้องเรียนว่าไม่เป็นธรรม ประกอบกับการจัดกิจการแสดงประจำไม่ลงตัว จึงได้ผ่อนผันรับคณะละครทั้ง 4 คณะเข้าแสดงประจำยังศาลหลักเมือง โดยบันทึกข้อความตกลงในการแสดงหรือสัญญาว่าจ้าง อันเป็นกฎระเบียบที่คณะ-ละครพึงปฏิบัติขณะที่แสดงยังศาลหลักเมืองทุกครั้ง

เมื่อได้คณะละครแสดงประจำดังกล่าวแล้ว ได้มีการจับสลากลำดับคิวในการแสดงว่าคณะละครใดจะแสดงเมื่อไร โดยแต่ละคณะจะแสดงประจำที่ศาลหลักเมืองเดือนละ 1 ครั้ง เป็นเวลา 7 วัน คือวันจันทร์ถึงวันอาทิตย์ โดยสลับเปลี่ยนกันไปตามลำดับดังที่ตกลงไว้ ซึ่งในปัจจุบันลำดับคิวในการแสดงได้เรียงไว้ดังนี้

ลำดับที่ 1	คณะดาวหวัน
ลำดับที่ 2	คณะวันดีนาฏศิลป์
ลำดับที่ 3	คณะนงเยาว์นาฏศิลป์

สัปดาห์ที่ 4 คณะไทยศิริ

ส่วนรายละเอียดต่างๆเกี่ยวกับการจัดการ อันได้แก่ การจองคิวละคร การจัดคิวการแสดงของคณะละคร อัตราค่าจ้างและเครื่องสังเวชนั้น จะขอก้าวเรียงตามลำดับถึงรายละเอียดต่างๆ ดังนี้

การจองคิวละครแก่นบ

การแก่นบปกติ ผู้บ่นจะสามารถนำของแก่นบมาจัดถวายได้เลยยังสถานที่ที่ทางองค์การฯ จัดไว้ให้ คือ บริเวณโถงทางทิศเหนือติดกับศาลหลักเมือง ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก ให้สำหรับการแก่นบด้วยละครร้านั้น ทางองค์การฯ ได้จัดเตรียมคณะละครสำหรับแสดงแก่นบไว้ โดยผู้บ่นสามารถติดต่อจองคิวละครได้ ที่เคาเตอร์บริเวณอาคารสำนักงานองค์การฯ ซึ่งทางเจ้าหน้าที่จะแนะนำถึงขั้นตอนและวิธีการจองละครโดยละเอียด

ผู้ถวายละครเรื่องตลอดวัน เรียกว่า "เจ้าภาพประจำวัน" ผู้ว่าจ้างจะต้องว่าจ้างในอัตราที่ทางองค์การฯ กำหนด คือ เจ้าภาพเดี่ยว 1,800 บาท รวมเครื่องสังเวชน ส่วนเจ้าภาพรวม 1,500 บาท รวมเครื่องสังเวชน นอกจากนี้ยังมีการถวายละครร้านอีกลักษณะหนึ่ง เรียกว่า ร้านถวายมือ ผู้ว่าจ้างจะเรียกว่า "เจ้าภาพร้านถวาย" ซึ่งจะต้องจ่ายค่าจ้างในอัตราราคา เทียบละคร 250 บาท

การถวายละครร้านนี้มีผู้นิยมเป็นจำนวนมาก ดังนั้นทางองค์การฯ ได้จัดคิวการแสดงตามลำดับการจองคิว โดยผู้ว่าจ้างแจ้งความจำนงของประเภทละครที่ต้องการ ทางเจ้าหน้าที่จะจัดคิวโดยหลักการดังนี้

เจ้าภาพประจำวันเดี่ยว เฉพาะวันจันทร์ วันอังคารและวันพุธ เรียงตามลำดับก่อนหลังตามคิว

เจ้าภาพประจำวันรวม เฉพาะวันพฤหัสบดี วันศุกร์ วันเสาร์และวันอาทิตย์
เรียงตามลำดับก่อนหลังตามคิวเช่นกัน

เจ้าภาพรำถวาย ทุกวันตั้งแต่เวลา 8.30-12.00 และ 13.30-15.30 น.

สรุปได้ว่าเจ้าภาพแต่ละชนิดจะมีคิวเป็นประเภทของตัวเอง โดยเจ้าภาพประจำวันเดี่ยวและเจ้าภาพประจำวันรวม จะอยู่ในสมุดคิวเล่มเดียวกัน ส่วนเจ้าภาพรำถวาย จะแสดงคิวในลักษณะของใบเสร็จรับเงินรำถวายแทน

จากตัวอย่างการจองคิวละครพบว่า การจองคิวจะสมบูรณ์ต่อเมื่อชำระเงินเรียบร้อยแล้ว การชำระเงินจะมาชำระหลังจากวันที่จองคิวแล้วความจำนงแล้วก็ได้ แต่ต้องชำระก่อนถึงวันกำหนดที่ละครจะแสดงถวาย โดยเจ้าหน้าที่จะติดต่อกลับไปยังเจ้าภาพที่ยังไม่ชำระเงิน เพื่อต้องการทราบคำตอบที่แน่นอน มิเช่นนั้นจะตัดสิทธิให้ผู้อื่นต่อไป

จากข้อมูลในสมุดจองคิวละครแก่นบั้งกล่าว ทำให้ทราบว่า คิวจองเจ้าภาพประจำวันเดี่ยวจะต้องจองล่วงหน้าไปต่ำกว่า 5 เดือน ตัวอย่าง คือ คุณกิตติ อัครวิญญูเดช แจ้งความจำนงพร้อมชำระเงินเมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2536 แต่กำหนดการแสดงละครที่คุณกิตติเป็นเจ้าภาพประจำวันเดี่ยวในวันที่ 12 พฤษภาคม 2537 ส่วนเจ้าภาพประจำวันรวมจะต้องจองล่วงหน้าประมาณ 1 เดือน ดังที่ คุณประเจิด คงสมจิตร จองไว้เมื่อ 22 ตุลาคม 2536 แต่ละครแสดงที่คุณประเจิดเป็นเจ้าภาพประจำวันรวม เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2536 ในการจองคิวละครแก่นบั้งนี้ จะมีใบเสร็จเป็นหลักฐานให้แก่เจ้าภาพ แม้ว่ารายละเอียดต่าง ๆ ในสมุดจองคิวมีความชัดเจนและรัดกุม ดังนั้นจึงพบว่า เมื่อถึงเวลาตามกำหนดเจ้าภาพจะมาจัดธูปถวายแก่นบั้ง (ละครและเครื่องสังเวศ) ที่ศาลหลักเมืองหรือที่บ้านก็ได้ ซึ่งทางเจ้าหน้าที่ดูแลการถวายเครื่องสังเวศจะจัดการดูแลเรื่องการปักธูปบนเครื่องสังเวศตามเวลาที่เหมาะสม คือ ระหว่างเวลา 8.00-11.30 น. แทน

เจ้าภาพในกรณีที่เจ้าภาพมิได้มาจดทะเบียนด้วยตนเองที่ศาลฯ

ตัวอย่าง สมุดจองคิวละครแก่นบน ประจำปีงบประมาณ 2536-2537

พ.ศ. 2536		รายนาม	ที่อยู่	ชำระเงิน	จำนวนเงิน		ใบรับเงิน		ผู้จอง	หมายเหตุ
เดือน	วัน				บาท	สต.	เลขที่	เล่มที่		
พย.	อัง คาร 23	คุณ ประเจิด	-	15 ตค. 36.	1500	-	10	504	ลาย เซ็นต์	-
		คุณ บุษบา	-	22 ตค. 36.	1500	-	48	504		
	เสาร์	คุณ มาโนช	โทร	9 มค. 36	1800	-	48	323	ลาย เซ็นต์	เพิ่ม เบ็ด 1 ตัว ไก่ 1 ตัว = 200 บาท

ก.๑

 วันที่ 504
 เลขที่ 02

ใบเสร็จรับเงิน

๑. สำนักการคลัง
 ๒. กรมสรรพากร
 ๓. กรมศุลกากร
 ๔. กรมสรรพสามิต
 ๕. กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
 ๖. กรมส่งเสริมการเกษตร
 ๗. กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น
 ๘. กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
 ๙. กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
 ๑๐. กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ

ใบรายการ (ยกตัวอย่าง) _____
 วันที่ เดือน พ.ศ. _____ พ.ศ. ๖๕

ได้รับ เงินสด เช็ค ไม่สำคัญ _____ ฉบับ

จาก _____

ตามรายการดังต่อไปนี้

คำอธิบาย	รายการ	จำนวนเงิน
	เงินเฟ้อ ๕๐๐ บาท	๕๐๐
	เงินเฟ้อ ๖๐๐ บาท	๖๐๐
	รวมเงิน	๑,๑๐๐

จำนวนเงิน (ตัวอักษร) หนึ่งพันหนึ่งร้อยบาทถ้วน

นาย _____ นาย _____
 (นาย _____) (นาย _____)
 (นาย _____) (นาย _____)
 (นาย _____) (นาย _____)

ตำแหน่ง _____ ตำแหน่ง _____

ตัวอย่าง ใบเสร็จรับเงิน ค่าแสดงละครประจำวัน โดยใบเสร็จดังกล่าวเป็นใบเสร็จการจ่ายเงินค่าแสดงละครประจำวัน เพิ่มอีก 600 บาท จากของเดิมที่จ่ายไว้เมื่อวันที่ 28 มี.ค. ๖๕ เพียง 3,๐๐๐ บาท คือเป็นเจ้าภาพประจำวัน ถึง 2 วัน คือ 1-2 ต.ค. ๖๕

ส่วนคิวการจอรำถวายมือนั้น เมื่อผู้ว่าจ้างแจ้งความจำนงพร้อมชำระเงินทาง
 เจ้าหน้าที่จะออกใบเสร็จส่วนแรกให้กับเจ้าภาพ ส่วนที่ 2 ให้กับคนละคร และส่วนที่ 3
 สำหรับทางเจ้าหน้าที่เพื่อเป็นหลักฐานยืนยัน จากนั้นประมาณ 5-15 นาที ทางคณะละครจะ
 จัดรำถวายตามที่เจ้าภาพรำถวายแจ้งไว้ ซึ่งเจ้าภาพรำถวายจะไปจุดธูปเทียนบอกกล่าว
 แก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้มารับลินบน เพื่อให้ขาดลินบนกันเสียแต่วันนี้

กร.๑

เลขที่ 728

เลขที่ 68

ใบเสร็จรับเงิน องค์การพัฒนาระดับภาคสาม

ในราชการ (กรมหรือหน่วย) **สำนักงานกิจการศาลหลักเมือง**

ที่ทำการ _____

วันที่ 18 เดือน 8 ปี พ.ศ. 36

รับเงินสด เช็คเลขที่ _____ ใบสำคัญ _____ ฉบับ _____

คนรับเงิน **คุณ น้อย** ผู้รับเงิน

รายการดังต่อไปนี้

รายการ	จำนวนเงิน
ละครรำถวายเที่ยวที่ 8	250 -
จำนวน 1 เที่ยว	
รวมเงิน	250 -

จำนวนเงิน (ตัวอักษร) **สองร้อยห้าสิบบาทถ้วน**

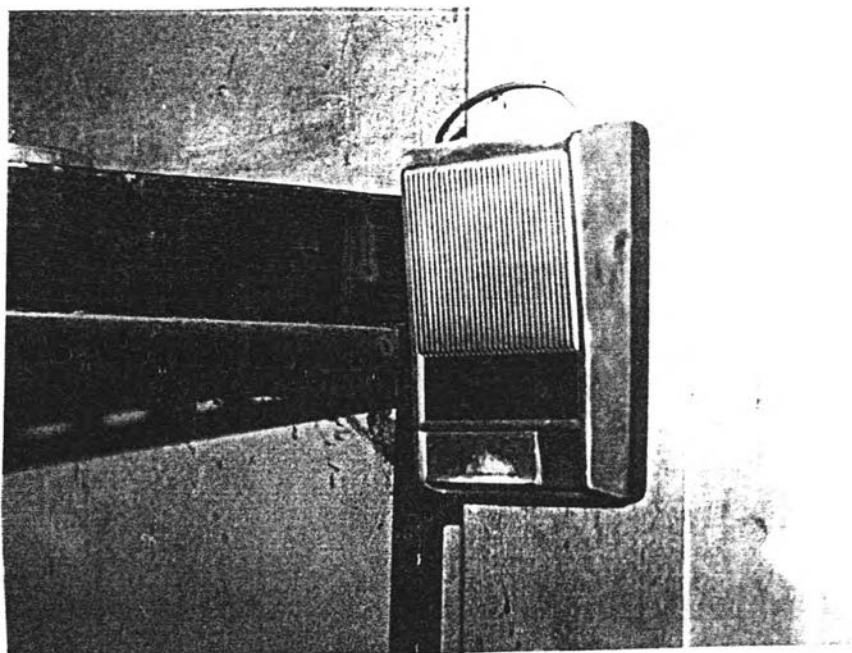
ชื่อ (นพนธ์ บรรจบ) นายมีชัย (นพรัตน์ เวณตังค์)

(สมทบทุนศาลหลักเมืองฯ) (ผู้รับเงิน) (ผู้ลงนามหรือรับทราบ)

หน้า _____ ตำแหน่ง _____

ตัวอย่าง ใบเสร็จรับเงินแทนใบคิวสำหรับเจ้าภาพรำถวาย
 ซึ่งในใบเสร็จจะบอกถึงวันที่รับเงิน (และทำการแสดง)
 ชื่อเจ้าภาพ จำนวนเที่ยวที่ถวาย ลำดับเที่ยวที่ผู้ถวายเป็น
 เจ้าภาพ และจำนวนเงินที่จ่ายตามรายการที่ต้องการ

เครื่องส่งสัญญาณเสียง ติดตั้งไว้บริเวณเสาภายในห้องแต่งตัว ติดกับชั้นวางเครื่องประดับศีรษะ ทำหน้าที่ส่งสัญญาณเสียงจาก เคาะเตอร์จอร์จิวละครมายังห้องแต่งตัว เพื่อแจ้งให้ทางคณะละครมารับใบคิวสำหรับเจ้าภาพรำถวาย

การจัดคิวแสดงของคณะละคร

การจัดคิวแสดงของคณะละครนั้น โดยปกติจะแสดงละครเรื่องเป็นหลัก เมื่อเจ้าหน้าที่กตัญญูณเสียงซึ่งจะไปตั้งยังห้องแต่งตัวของผู้แสดง ทางคณะจะส่งคนมารับใบคิวคืน ขี้รำถวายมือจากเจ้าหน้าที่ จากนั้นทางคณะจะหยุดการแสดงละครเรื่องในช่วงที่เหมาะสมเพื่อจัดรำถวายมือ ซึ่งปกติทางคณะจะจัดชุดละ 2 เที้ยว หมายความว่า การหยุดแสดงละครเรื่องแต่ละครั้งจะต้องรำถวายมืออย่างน้อย 2 เที้ยว เพื่อสะดวกในการจัดรูปแบบการแสดง ตลอดจนเฉลยรายได้การแสดงให้ทั่วถึงกันด้วย

อัตราค่าจ้าง

อัตราค่าจ้างต่าง ๆ ทางองค์การฯ ได้กำหนดขึ้นโดยได้รับความร่วมมือกับทางคณะละครอัตราราคาที่กำหนดไว้ อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสมของสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันเป็นหลัก ดังจะเห็นได้จาก ตารางการแสดงราคา ตั้งแต่ พ.ศ. 2435-2536 ดังนี้

ประเภท	พ.ศ. 2503	พ.ศ. 2529	พ.ศ. 2536
ละครรำถวาย	100	150	250
ละครประจำวัน เจ้าภาพเดี่ยว	1,000	1,500	1,800
ละครประจำวัน เจ้าภาพรวม	800	1,200	1,500
เครื่องสังเวชชุดใหญ่	250	400	550
เครื่องสังเวชชุดเล็ก	180	250	330

จากราคาดังกล่าวข้างต้น พบว่า ทางองค์การได้แบ่งให้กับคณะละคร ดังนี้

เมื่อ	รำถวายมือ		ละครรำเจ้าภาพเดี่ยว		ละครรำเจ้าภาพรวม	
	ราคาจริง	ให้คณะละคร	ราคาจริง	ให้คณะละคร	ราคาจริง	ให้คณะละคร
พ.ศ. 2503	100	50	1,000	500	800	400
พ.ศ. 2529	150	75	1,500	750	1,200	600
พ.ศ. 2536	250	175	1,800	900	1,500	750

ซึ่งจากจำนวนเงินดังกล่าวที่ทางคณะได้รับ ได้ทำการจัดสรรให้กับผู้แสดงภายในคณะ ดังนี้

คณะนางเยาว์นาฏศิลป์

ประเภท	พ.ศ. 2529	พ.ศ. 2536	ต่อเที่ยว/วัน
ผู้รำชุดไหว้ครู	10	15	เที่ยว
ผู้แสดงละคร	25	35	วัน
ผู้รำถวายมือ	5	5	เที่ยว
นักดนตรี	25	35	วัน
คนบอกบท	25	35	วัน

คณะดาวहन

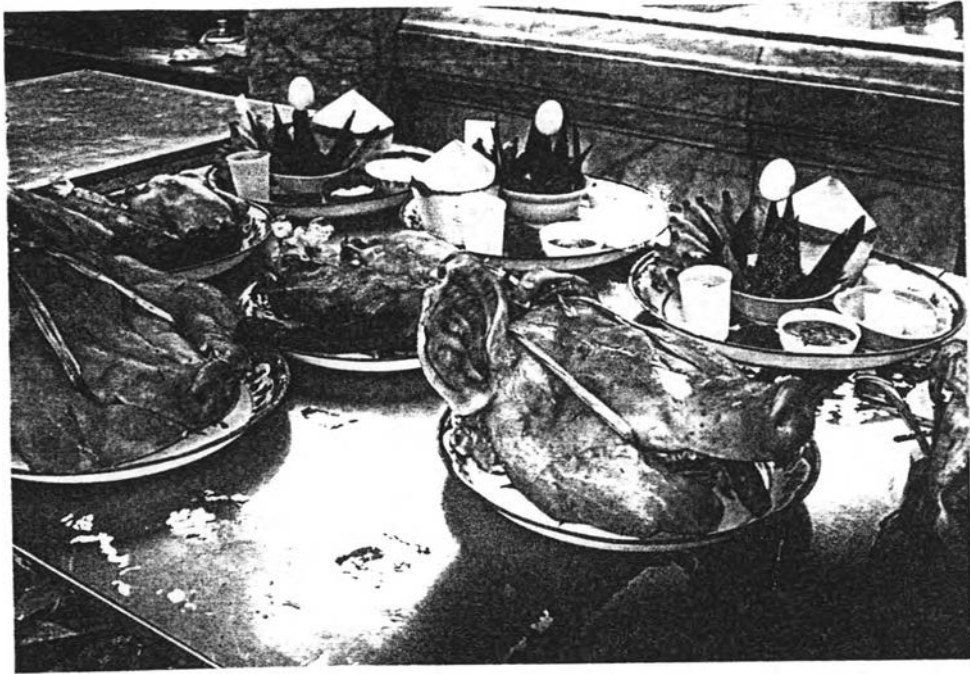
ประเภท	พ.ศ. 2529	พ.ศ. 2536	ต่อเที่ยว/วัน
ผู้ร่ำจัดไหว้ครู	10	15	เที่ยว
ผู้แสดงละคร	25	35	วัน
ผู้ร่ำถวายมือ	5	5	เที่ยว
นักดนตรี	25	35	วัน
คนบอกบท	25	35	วัน

* ส่วนคณะไทยศิริ และคณะวันดินนาฏศิลป์ หัวหน้าคณะไม่ต้องการเปิดเผย

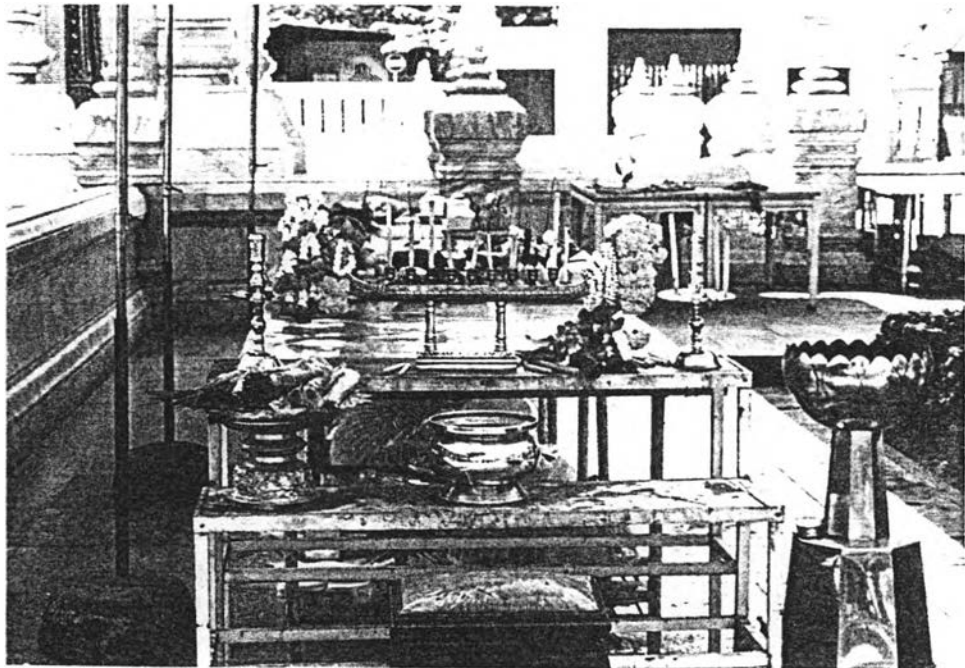
เครื่องสังเวย

เครื่องสังเวยที่ใช้ประกอบการแก้บนนั้น จะประกอบด้วย หัวหมู เป็ด ไก่ บายศรีปากชาม มะพร้าวอ่อน กล้วยน้ำ ขนมต้มแดงต้มขาว ขนมถ้วยฟู น้ำพริกเผาและน้ำ เครื่องสังเวยต่าง ๆ เหล่านี้ทางองค์การฯ ได้อำนวยความสะดวกในการจัดเตรียมไว้บริการประชาชน โดยการสั่งจองได้ที่เคาเตอร์จองละคร ในราคา 550 บาท สำหรับชุดใหญ่ และราคา 330 บาท สำหรับชุดเล็ก (ไม่มีหัวหมู) นอกจากนี้ทางองค์การยังรับบริการเครื่องสังเวยบางชนิดซึ่งระบุบอกไว้ได้แก่ หัวหมู เป็ด ไก่ บายศรีปากชาม ไข่ต้ม ตามอัตราราคาที่แจ้งไว้ต่างหาก ดังนี้

หัวหมู	250	บาท
เป็ด	120	บาท
ไก่	100	บาท
บายศรีปากชาม	80	บาท
ไข่ต้ม	3	บาท

ภาพเครื่องสังเวย อันประกอบด้วย หัวหมู เป็ด ไก่ มะพร้าวอ่อน ขนมต้มแดงและขาว ขนมถ้วยฟู กล้วยน้ำ ขายศรีปากชาม น้ำมันก๊วย และน้ำ

ภาพ บริเวณโต๊ะจัดตั้งเครื่องสังเวย บริเวณข้างกำแพงแก้วของศาลหลักเมืองทางทิศเหนือ

เกี่ยวกับการจัดเตรียมเครื่องส่งเวทย์นี้ ทางองค์การฯ ได้มอบหน้าที่ให้กับคณะกรรมการที่แสดงประจำในแต่ละสัปดาห์ให้เป็นผู้จัดซื้อตามความประสงค์ของผู้บน และเจ้าภาพถวายละครประจำวันทางคณะละครจะต้องจัดซื้อเครื่องส่งเวทย์ต่าง ๆ ที่มีคุณภาพดีให้เหมาะสมกับการถวายบนแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์โดยจะมีเจ้าหน้าที่ขององค์การฯ ตรวจสอบความเรียบร้อยของเครื่องส่งเวทย์ทุกครั้ง เพื่อรับรองในคุณภาพหากเกิดการผิดพลาดในเรื่องของเครื่องส่งเวทย์ เช่น จัดซื้อของที่มีคุณภาพต่ำ หรือไม่ครบถ้วนตามใบสั่งจองทางองค์การฯ จะทำการตัดเตือน หากยังเกิดเหตุการณ์ขึ้นอีกจะพิจารณายกเลิกข้อสัญญาในการแสดงละครที่ศาลหลักเมืองกรุงเทพฯ

วิธีการสั่งจองนั้น เนียงแจ้งความจำนงของเครื่องส่งเวทย์ที่ต้องการพร้อมชำระเงินแก่เจ้าหน้าที่ (ยกเว้นกรณีเจ้าภาพละครประจำวันไม่ต้องแจ้งเพราะจัดรวมไว้กับการจองคิวละคร) จากนั้นทางเจ้าหน้าที่จะให้ใบเสร็จส่วนแรก (สีชมพู) แก่ผู้สั่งจองไว้เป็นหลักฐานนำมายื่นรับเครื่องส่งเวทย์ในวันรุ่งขึ้น ณ บริเวณโต๊ะตั้งเครื่องส่งเวทย์ข้างศาลหลักเมืองทางทิศเหนือ ส่วนใบเสร็จส่วนที่ 2 (สีเหลือง) ทางเจ้าหน้าที่จะมอบให้กับทางคณะละครเพื่อเป็นใบสั่งซื้อและแนบกลับมากับเครื่องส่งเวทย์ที่จัดเสร็จเรียบร้อยแล้ว เพื่อใช้เป็นหลักฐานยืนยันเมื่อผู้ส่งเครื่องส่งเวทย์มารับเครื่องส่งเวทย์ (ใบเสร็จจะตรงกัน) และใบเสร็จส่วนที่ 3 (สีขาว) ต้นขั้วเป็นหลักฐานสำหรับทางองค์การฯ แสดงรายรับ-รายจ่ายหรือกรณีที่มีปัญหาในเรื่องของการสั่งจองเครื่องส่งเวทย์และใบเสร็จส่วนที่ 1 และ 2 สูญหาย

ตัวอย่าง ใบเสร็จรับเงินในการจองเครื่องส่งเวทย์

สภพระหลักเมือง คณะไทยศิริ เครื่องส่งเวทย์	
วันที่ เดือน พ.ศ.	
ได้รับเงินจาก	
ตามรายการต่อไปนี้	
รายการ	จำนวนเงิน
	บาท สต.
ค่าเครื่องส่งเวทย์	
รวมเงิน	

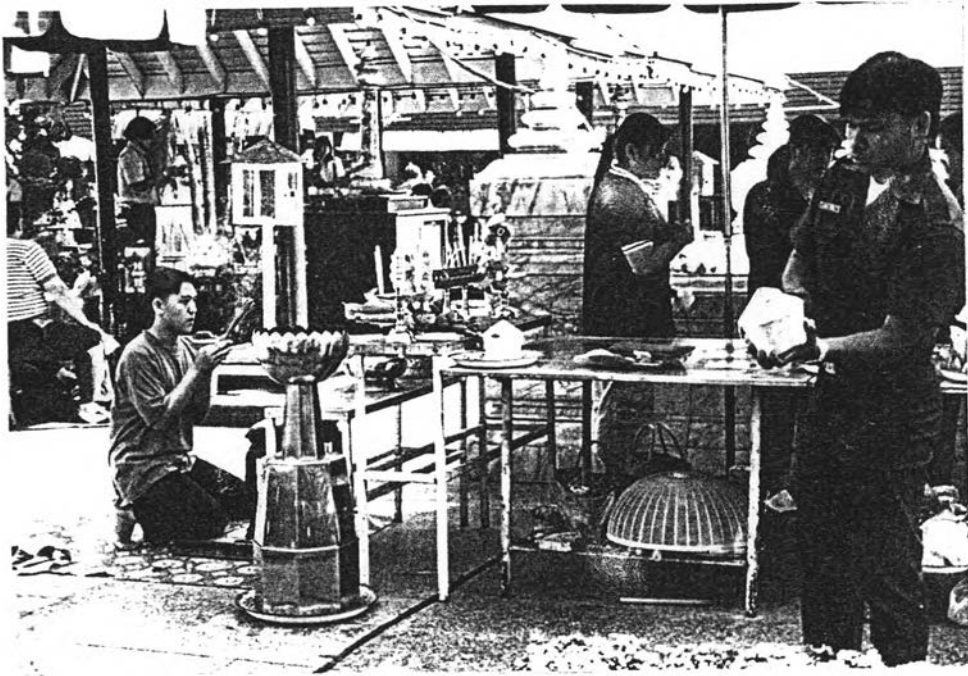
โดยปกติการถวายเครื่องสังเวยนี้ จะมีทั้งผู้ให้บริการสังเวยเครื่องสังเวยกับทางเจ้าหน้าที่ขององค์การฯ แต่ก็มีประชาชนบางกลุ่มที่จัดเตรียมเครื่องสังเวยมาเอง ซึ่งก็ได้ติดต่อทางองค์การฯ แต่อย่างใด นอกจากนี้ยังมีผู้บนถวายบนด้วยของอย่างอื่น เช่น ไข่ต้ม 100 ฟอง ผลไม้ 7 อย่าง หรือพวงมาลัย 100 พวง พวงมาลัย 7 สี 7 คอภ 7 พวง ฯลฯ ซึ่งทางองค์การฯ ก็ได้อำนวยความสะดวกแก่ผู้บนบานในเรื่องของสถานที่และภาษาด้วยความสะอาดเรียบร้อยเสมอมา

การถวายเครื่องสังเวย การถวายเครื่องสังเวย จะนิยมถวายได้ตั้งแต่เวลา 8.00 น. เพราะเป็นความเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะรับเครื่องสังเวยก่อนเที่ยงวัน หากถวายหลังจากนี้ก็จะถือว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์มิได้รับ สิบบนจึงไม่ขาดหรือไม่สิ้นสุดตามที่บนไว้ การถวายเครื่องสังเวยจะเริ่มด้วยการจุดธูปเทียนดอกไม้บูชา บอกกล่าวแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เมตตาช่วยเหลือให้สมปรารถนา หลังจากนั้นจะจุดธูปเท่าจำนวนชนิดเครื่องสังเวยแล้วนำมาปักบนเครื่องสังเวยต่าง ๆ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ถึงการรำเครื่องสังเวยเป็นการเสร็จสิ้นการถวาย หลังจากนั้นประมาณ 20-30 นาที หรือจนธูปที่ปักเครื่องสังเวยหมดดอก จึงจะสามารถลาเครื่องสังเวยได้และจะตัดหรือแบ่งเครื่องสังเวยแต่ละชนิด อย่างละเอียดละออบรรจุใส่ใบตอง แล้วนำไปวางไว้ที่โล่งริมกำแพงศาลเพื่อเป็นทานแก่วิญญาณเร่ร่อนนั่นเอง

เกี่ยวกับการจัดการโดยองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกนี้ ทำให้สภาพต่างๆ ภายในศาลหลักเมืองเป็นไปอย่างมีระบบ เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ว่าจะเป็นการดูแลสถานที่ การอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่ ความปลอดภัยต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นธรรมในการให้บริการแก่ประชาชน สำหรับการจัดการเกี่ยวกับละครแก้บนนั้น ทางองค์การได้จัดระบบเกี่ยวกับการจองคิวละครลักษณะต่างๆ เพื่อความสะดวกและเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นประชาชน คณะละคร และองค์การฯ เอง ทั้งนี้ได้ตั้งราคาตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม โดยแบ่งรายได้เกี่ยวกับละครแก้บนให้กับทางคณะละครครึ่งหนึ่ง (ยกเว้นการสังเวยเครื่องสังเวย ซึ่งทางองค์การฯ ได้จ่ายให้คณะละครในราคาเต็ม โดยมีได้หักค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด) ส่วนการจัดสรรรายได้ภายในคณะละครนั้น ขึ้นอยู่

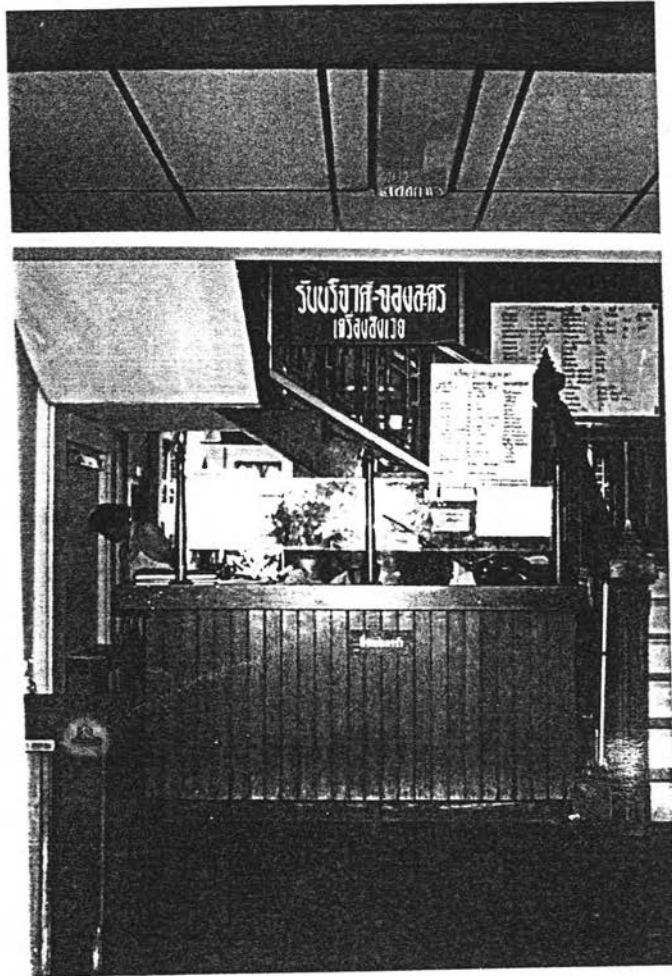
กับหัวหน้าคณะแต่ละคณะจะเป็นผู้จัดสรร ซึ่งอัตราค่าจ้างในแต่ละคณะอาจเหมือนกันหรือต่างกันเพียงเล็กน้อย (5-10 บาท) แต่ความสมัครใจในการสังกัดคณะนั้นอยู่ที่ความสบายใจในการร่วมงานกันเป็นสำคัญ ฉะนั้นในปัจจุบันจึงพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของผู้แสดงอยู่ตลอดเวลา จากจุดนี้แม้ทางองค์การฯจะให้ความสนใจดูแลเอาใจใส่อยู่เสมอ ตั้งแต่การคัดเลือกคณะละครเข้ามาแสดงประจำยี่งอศาลหลักเมือง การควบคุมและตรวจสอบคุณภาพทางการแสดง แต่ทางเจ้าหน้าที่ยังขาดความเคร่งครัด มีการอนุโลมผ่อนผันให้กับทางคณะละครอยู่เสมอ ย่อมจะทำให้คุณภาพและความถูกต้องตามแบบแผนลดน้อยลงจนเห็นได้ชัด ดังนั้นหากทางองค์การฯจะเพิ่มความเข้มงวดโดยการให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบละครแก่ขน โดยชี้ให้เห็นถึงผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นภายหลัง ก็น่าจะ เป็นประโยชน์โดยตรงต่อการธำรงรักษาวัวซึ่งเอกลักษณ์ของละครแก่ขน อันเป็นมรดกสำคัญชิ้นหนึ่งของชาติ อันนอกเหนือจากการคัดเลือกคณะละครที่มีคุณภาพเพียงฉาบฉวยมาแสดงเท่านั้น

ผู้บนจุดรูปบูชาถวายเครื่องสังเวทแก่ลีนบน ขณะที่เจ้าหน้าที่ขององค์การฯ
อำนวยความสะดวกแก่ผู้มาแก่ลีนบน

บริเวณเค้ายเตอรรับบริจาค ของละคร เครื่องสังเวชน
ณ อาคารสำนักงาน ภายในศาลหลักเมืองกรุงเทพฯ